

СТ А Н О В И Щ Е

за дисертационния труд на **Ваня Господинова Христова** на тема: **ЛИЧНОСТНИ ПРЕДПОСТАВКИ И СОЦИАЛНОПСИХИЧНИ ДЕТЕРМИНАНТИ НА УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ УЧИТЕЛСКИЯ ТРУД** за получаване на образователната и научната степен „доктор”

Научната задача, която си поставя предлаганата дисертация, засяга една невралгична точка в нашата образователна практика – учителския труд и удовлетвореността от него. Значимостта на подобна задача се определя не само от оскъдните изследвания на тази проблематика у нас, но и от непосредствената практическа полза, която нейните резултати биха допринесли за превенция на психичното здраве и повишаване на професионалната мотивация на педагогическите специалисти, както и за оптимизиране на цялостната организация на образователния процес в българското училище.

Теоретичната платформа на изследването предлага съвременна систематизация на становищата за природата, структурата, механизмите и детерминантите на конструкта „удовлетвореност от труда”. Специално внимание се отделя на учителския труд и компетентно се анализират характерът, структурата, моделите и концептуалната схема на педагогическата професия. Застъпени са класически и модерни трактовки на темата, пречупени през личното виждане на авторката. Особен интерес представлява интерпретацията на разнообразните схващания за ролята на личността като елемент от концептуалната схема на учителския труд, както и на

педагогическото общуване като негова фундаментална предпоставка и основен механизъм. Тези части от теоретичната постановка обогатяват съществуващите знания в областта на педагогическата и психологията на личността.

Използван е отлично подбран комплексен психологически инструментариум, който предпоставя надеждно и коректно изследване на личностните и психосоциални измерения на удовлетвореността от учителския труд. В съчетание с приложения сериозен математико-статистически апарат за обработване на получените данни целта е постигната успешно. Не е много ясно единствено отделянето на *комуникативното безпокойство* от останалите личностни черти във формулировката на една от задачите на изследването, която гласи: „Да се изследва влиянието на личностните черти и комуникативното безпокойство, измервано като черта върху удовлетвореността от учителския труд”. Това разграничение фигурира и в модел на взаимовръзките между включените в изследването променливи. Логично е *комуникативното безпокойство* да бъде включено в компонента *личностни черти*.

Резултатите от изследването са коректно интерпретирани и могат да се окачествят като новост в науката. Констатирана е ролята на възрастовите различия, трудовия стаж и принадлежността към една от трите организационно-педагогически среди за проявите на удовлетвореност от труда при учителите. Релефно се откроява „относителната тежест” на всеки един от компонентите на личностния и психосоциалния профил на участниците в изследването върху удовлетвореността им от професионалния труд, видени в същите три ракурса – възраст, стаж и различна социална среда.   Респектира

публикационната активност на докторантката – 5 статии в реномирани научни сборници, като две от тях са самостоятелни.

Авторефератът представя по подходящ начин квинтесенцията от дисертационния труд според утвърдените изисквания.

Единствената ми препоръка за бъдещата научна работа на Ваня Христова е от техническо естество и тя е: по-голяма прецизност при описанието на библиографската справка, както и на изследователските методики (необходими са наименованията им на оригиналния език и имената на авторите, а не само на психолозите, които са ги адаптирали за български условия).

Предлаганият труд е едно завършено научно произведение, което се отличава със следните приноси моменти:

1. Систематизирани са основните изследователски перспективи, теории и детерминанти на конструкта *удовлетвореност от труда*.

2. Систематизирани и реконцептуализирани са доминиращите становища за характеристиката и особеностите на учителския труд.

3. Разкрива се влиянието на ключови личностни ресурси върху удовлетвореността от учителския труд, като се откроява ролята на *комуникативното безпокойство* в това отношение.

4. Установена е взаимовръзката между възрастта, стажа и удовлетвореността от учителския труд.

5. Определен е ефектът на организационно-педагогическата среда върху субективната значимост на отделните аспекти на удовлетвореността от труда при изследваните учители.

6. Доказва се необходимостта от разработване и

прилагане на стратегии, свързани с повишаване привлекателността и престижа на учителската професия и се предлагат идеи в това направление.

Посочените приноси ми дават основание да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на Ваня Христова образователната и научната степен „доктор по психология”.

30.09.13 г.

С о ф и я

Проф. д-р Елиана Пенчева,

Институт за изследване на
населението и човека - БАН